

ابونصر فارابی

محمد بن محمد، از پاراب، فاراب ماوراء النهر، در کناره سیر دریا (رود سیحون) بود. در سال ۲۵۹ ه متولد شد ، پدرش از سرداران سپاه سامانیان و از نژاد ایرانی بود. ترک دانستن او، چنانکه بعضی پنداشته اند خطاست . " ابن الندیم " که معاصر آن فیلسوف بود، اصلا به ترک بودن او اشاره یی ندارد ، بلکه در آثار قرن ششم هجری و بعد از آن به ترک بودن فارابی تصریح شده است. فارابی از ماوراء النهر به قصد تحصیل علوم به بغداد رفت و در محضر " ابو بشر متی بن یونس القنائی " ، استاد بزرگ منطق و حکمت حاضر شد و سپس از استادی "یوحنا نام " منسوب به شهر حران، که از تربیت شدگان حوزه علمی مرو بود قسمتی از منطق و علوم فلسفی را فرا گرفت ، همه کتب ارسطو را مطالعه کرد و بر معانی آنها واقف شد ، پس از بغداد به مصر و از آنجا به شام رفت . اهمیت فارابی بیشتر در شرحهای او بر آثار ارسطو خاصه بر منطقیات معلم اول است، چون با کارهای او منطق ارسطو به بهترین وجه به مسلمین شناسانده شد. او را تالی معلم اول یعنی ارسطو دانسته و "المعلم الثانی" لقب داده اند . اما فعالیت علمی او در این حد نماند بلکه خود نیز آثار مهمی ابداع کرد که بخش بزرگی از آن در دست و بسیاری تاکنون طبع و به زبانهای مختلف ترجمه شده که از آنجمله می توان به : " رساله فی مبادی آرا اهل المدینه الفاضله " حاوی نظریه فارابی در اخلاق است و " الجمع بین رایى الحکیمین افلاطون الالهى و ارسطو " را نام برد که فارابی در آن کوشیده است تا اصول عقاید افلاطون و ارسطو را با هم وفق دهد ، اغراض ما بعد الطبیعه که شرح و تحریر روشنی است از کتاب " الحروف " ارسطو در ما بعد الطبیعه ، " فصوص الحکم " ، " عیون المسائل " ، " احصاء العلوم " و چندین کتاب و رساله دیگر . به فارابی اشعاری را به فارسی نسبت داده اند که این رباعی از جمله آنهاست : اسرار وجود خام و ناپخته بماند و آن گوهر بس شریف ناسفته بماند هر کس به دلیل عقل چیزی گفتست آن نکته که اصل بود ناگفته بماند کتاب فارابی در علم موسیقی همواره به عنوان مهمترین کتاب دیرین فن محسوب می شود ، این کتاب چند بار به طبع رسیده و ترجمه یی از آن نیز به زبان فرانسوی منتشر شده است. فارابی مانند همه دانشمندانی که در تمدن اسلامی عنوان فیلسوف داشته اند در اغلب علوم زمان خود صاحب تصانیفی بوده است . اطلاعات وی در ریاضیات و موسیقی خوب ولی در طب و طبیعیات متوسط بوده است . روش فلسفی او را باید در حقیقت یک روش نو افلاطونی اسلامی نامید. اثر فارابی در حکمای بعد از او بسیار بوده چنانکه هرگاه سخن از حکمت مشاء یا به طور اعم فلسفه در تمدن اسلامی به میان آمده است او و ابن سینا به عنوان دو فرد شاخص از میان مسلمین و در کنار هم و همراه افلاطون و ارسطو ذکر شده اند.